

Pri vajah te verste naj učitelj nikar ne dovoljuje, da bi si učenci kaj zapisovali, kar prav radi storé, da se tako truda rešijo ali si delo polajšajo, ampak naj sami poiščejo pripravne oblike za to ali uno misel. Zato je bolje, razlagati vse bolj na široko; kar pa ne razumejo, naj se pa pojasnuje in večkrat ponavlja. Toda pri ponavljanji je potrebno, da se že znane oblike spreminjajo in se tako silijo, namesto na besede in njih spremembo, paziti na samo stvar, in si to prisvojiti. Skušnja mi poterjuje, da vaje te verste učitelju in učencem, kateri so navadno jako revni in okorni v besedah in govorjenji, prizadevajo veliko truda in sitnosti. Toda dobra volja in vztrajnost vse premaga, in ako se še pedagoško pravilo, „napreduj od lahkega do težjega“ ne prezira, ter se z manjšimi in ložjimi nalogami pečamo toliko časa, da morejo o tem kaj spretnega izvršiti, moremo brez straha k težavnim nalogam prestopiti. Samo ob sebi se razume, da se navedeni izgled daje bolj skušenim učencem v višjem oddelku, od mlajših v nižjih oddelkih bode modri učitelj tudi manj zahteval.

Za tim pridejo take naloge, pri katerih učitelj učencem pové le naslov za nalogo, daljno izdelovanje pa učencem prepušča. To se bode marsikomu zdelo znabiti težavno, težavno pa je le takrat, kadar izbere učitelj tako gradivo, ktero učenci ne poznajo, ali je pa za nje pretežko in zahteva opširnega izdelovanja.

(Konec sl.)

Peter Hitzinger

(Znojemski, Podlipski)

v

slovstvu slovenskem.

VI.

Divjost je minila, kliče vse, divjost l. 1848, in nastopila je vlada razumnosti. Podlipski in z njim razumni Slovenci so se nadejali, da mirno zmago doseže Slovenija. Svést si, da se to zgoditi more le po poti pravice, in da resnico vso hrani nam le prava cerkev Kristusova; zapoje rojakom svojim, naj se luči posvetnih modrijanov nikar ne dajo motiti, v cerkvenem listu po njegovem naslednjem imenu:

Zgodnja Danica.

»Luč naša, ta vse bode razjasnila!«
To vpijejo neverni modrijani;
Po njih pa vsi le v noč bi bili djani,
Ne manjši, kakor je v Egiptu bila.

Nespametni tajé, od kod svetila
Je prava luč v temi sveta neznani;
Katoška cerkev le resnico hrani,
Je ona jo od Kristusa dobila!

Popolni dan pa vonder gor le sije,
Kjer Bog se v vsi svetlobi nam odkrije,
»Tu ko v megli spoznam«, apostelj pravi.

Luč cerkve je ko tega dne danica,
Na večni dan pripravlja nje resnica:
In to v razgled Danica zgodnja stavi.

Poleg svésti, da je cerkev vstanova Božja, tudi zgodovina njena človeka v resnici najbolj poterjuje in povzdiguje. Iz tega vzroka je Hitzinger po Zg. Danici l. 1849 koj v I. listu jel spisovati: „Zgodbe katolske cerkve“, ktere so se bralcem tolikanj prikupile, da so jih želeli si posebej v lastni knjigi. Tej želji se je (l. 34, str. 272.) tudi vstreglo, in prinašala je odslej Danica P. Hicingerja „Zgodbe kat. cerkve“ za priklado, kakor so poprej že Novice prinesle nam M. Vertovca podučno „Vinorejo“.

Prostost, ki je razgrajati jela l. 1848, je polastiti hotla se tudi zakona, češ, naj se sklepa svobodno brez ozira na posebne, vzlasti cerkvene zaderžke. Vedoč, kam to méri, pojasni Podlipski to zadevo v Danici ter mnogim v prid razloži v sostavku: „Zakonski zaderžki“ l. 4—15.

Govorilo se je tedaj po deželi naši mnogo o zamaknjeni na Gori blizo Sodražice; kar spregovorí v spisu: „Beseda ód zamaknjenih“ l. 22 nekoliko, in sicer, pravi, ker se nekteri, kadar kaj tacega slišijo, posmehujejo, in vse v lažnjive ali goljufive marnje štejejo, nekteri pa se silno čudijo, poprašujejo, gledat hodijo, in bi radi le svojo radovednost napasli, in vse skrivnosti iz ust takih oseb izvedili, in potem še marsikaj praznega, neverjetnega dalje raznašajo. Nočemo razsojevati, ali je vse res čudno in gotovo, kar se tukej ali tamkej pripoveduje; povedati hočemo nekoliko le od stanu zamaknjenih, „de bi vsak vedil božje čuda čislati, in nihče tudi preneglo vsiga ne verjel, vsakteri pa si več po resnični svetosti prizadevati začel.“

Kakor ima kristjan vsak svojega zavétnika ali patrona, in so vérniki v posebnih dušnih in telesnih potrebah volili si posebnega priprošnjika; tako imajo razni stanovi svoje, ktere so nekdanj tudi skupaj in slovesno čestili. Da bi se njih blagi spominj oponovil, da bi se bolj pomnili in v izgled jemali svetniki, ki so bili s človekom enacega stanú, jih sostavi vzlasti rokodelcem v l. 24: „Priporočniki (patroni) raznih stanov“ n. pr. kmetom, vojščakom, kupcem, hlapcem in deklam, pastirjem, ribčem, tesarjem, sedlarjem, kovačem, pericam i. t. d. — „Prav bi bilo, pravi o sklepu, imenitnej te svetnikov v pratiko postaviti, pa na pravi dan, ne kakor s. Marjete, ktera o vsih dneh stoji, samo o svojim ne, 20. vél. Serpana!“ —

V prejšnjem letniku Cerkv. Časopisa je opisoval škofe Ljubljanske, in Oglejske; v tem nasledvajo do l. 36: „Versta Goriških škofov in nadškofov; Nekdanji škofje v Koroški in Štajerski strani l. 40—43; Versta Lavantinskih škofov z ozirom v Solnograške nadškofe“ l. 44, ter v št. 2 l. 1850.

Tudi l. 1849 je vbiral Podlipski pevske strune, in naj povém naj prej, kako se je glasila njegova lira duhovska ali cerkvena. Razun soneta „Zgodnja Danica“ v cerkvenem po njej imenovanem listu raz-

glasi nekaj pesem, ki jih je prestavil ali iz latinskega in talijanskega ali iz nemškega, nekaj pa izvirno zložil. Vzlasti priljubljene so mu bile pesmi s. Alfonza Ligorijana, na pr.: Duša najde Jezusa v terpljenji l. 13; Duša v premišljevanji sv. rešnjiga Telesa l. 23; Ime Mariino l. 36 („Zakličem Marijo, in polno že je — Miru in veselja per meni tu vse; — Per glasu imena se vzdigne sercé, — Vsa žalost preč gre; — O srečin, kdor ljubi Marijo zvestó!“ itd.); Na presveto Devico l. 33 (Pesem Sicilijanskih mornarjev: O častljiva — Neprehvaljena — Vselej čista Devica itd.); Sveti post l. 13; Velikonočna l. 16; Od Angelov Varhov l. 35; Od vsih Svetnikov l. 44; Adventna in Božična (Jezus, rešenik svetá itd.) l. 52; Človeško življenje l. 32 poleg nemškega, in Od nebeškiga veselja l. 51 poleg Tomaža Kempčana. — Izvirne pa so v omenjenem tečaju v l. 27: „O srečni vernitvi „Antona Alojza“ od škofskiga zbora iz Dunaja“, kjer preslavlja njegovo modro peró in v zboru veljavno njegovo besedo, ter z ozirom na imé škofovo póje:

Zdaj govoriš prot svetu za cerkev očitno nestrašen,
Kot kdaj tisti Anton, kteriga nosiš imé;
Ter si želiš brez madeža njo kot Alojzjevo dušo,
Kteriga v cerkvi svetlo drugo še nosiš imé!

V l. 40: „Antonu Alojzu, Ljubljanskimu knezoškofu, o pet in dvajsetletnim jubileji posvečenja“, svést, da „zvez duhovna viši je spomina, — Ko sreberna posvetna ženitnina“ — popéva slavne predhodnike na pastirskem stolu Ljubljanskem, ter zasluge njegove, češ:

Ne manjkajo doma pastirji vneti,
Gre v Afriko in Ameriko učениkov;
Se s kupljo škofje cerkve slava zviša,
Odpre mladini prave izreje hiša.

V cesarskim mestu govoriš besede,
Ki zadnji sled teh zmot so ugnati v stani . .

Na zemlji cerkev gledaj v zmagi, oblasti,
Dokler ne gledáš je v nebeški časti.

Izvirna je tudi v l. 33: „Glas cerkve“ cesarju Francu Jožefu prvemu o njegovim veselim rojstnim dnevnu“. V tej pesmi opéva, primérjaje Rudolfa I. pa Franca Jožefa I., njuno dobo ter njuno verno vladarstvo, in — gledé na škofom dano obljubo, da hoče braniti cerkvi prostost, kaže poslednjemu:

»Zatorej ni Rudolfa zapustila
Nikoli božja roka blagodarina;
Ga iz nadloge vsake je rešila,

Če bila reč je še tako nevarna;
 Bo tebe tud', Franc Jožef! ohranila,
 Če ravno zdajnja ura je soparna.
 Gospodovih le potov ne pozabi,
 In On v kraljestvo boljši te povabi.«

Nazorni nauk.

(Dalje.)

Podučevanje v govorjenji je pa posnemovalno. Učenik vodi besedo, učence govori za njim. Učenik reče otroku: Povej, kaj sem te vprašal? kako sem to rekel? Pri številjenji mali otroci ponavljajo vprašanje in odgovarjajo potem v celih stavkih; tako beseda pripelje besedo; težeje je to po prenapolnjenih šolah, pa vendar le mora biti.

Da pa otrok ve in zna o čem govoriti, mora stvar pogledati in spoznati. Vsejano zrno v tla poganja klico, pa tudi kviško hiti gledat milo solnce; stvar, katero si je otrok ogledal, vtisne si v glavo, potem pa o njej tudi more govoriti. Od kraja še otrok ne more od reči kaj povedati, pa ogledovajé jo, razveže se mu jezik, ter najde za jasen pojem tudi dovoljen izraz. Gledati, misliti in govoriti je trojni namen kazalnega poduka; ter stoji v taki medsebojni zvezi, da se ne more ločiti.

Po tem splošnem premišljevanji prestopimo pa sedaj na „nazorni nauk“, kakor ga vidimo v šolskih knjigah.

V abecedniku so vaje za „kazalni“ nauk načrtane, obilo tvarine se tam ponuja učitelju na izbero. Red, v katerem bi sledila vaja za vajo je tam nasvetovan, a ne tirja se strogo. Vsak učitelj bo že vedel primerno izbrati; saj tudi na tem ne stoji toliko, s katerimi vajami poprej začnemo, samo da obdelujemo vse premišljeno in tako, da se skupaj veže. Kedar stavijo podlago za poslopje, je eno in isto, ako se začne podlaga staviti na severu ali na jugu, samo da je dobro postavljena.

Otrok, v šolo prišedši, je podoben tičku v kletki na prostem je že pel, a v kletki molči; otroci še to, kar vedo, nočejo povedati.

Učenik tedaj beseda vodi, a učenci govore za njim. Ko bi učenik v takih prilikah strogo spraševal in odgovora tirjal, bi bil to prazen trud in zguba časa. Kar otrok sam spozna, izvabi se že z njega, kar pa ne more vediti, to mu pove učitelj. Glavna reč pa je, da otroci na vprašanja odgovarjajo v celih stavkih, da vzamejo tudi vprašanje v svoj odgovor. Ali to velja le od začetka, pozneje bi to napredku več škodovalo nego koristilo; ako že drugega ne, bi bilo to ponavljanje zguba na času. Kar odgovori posamezen, to ponavlja hkrati ves oddelek; tako se zgodi, da vsi pazijo in da se tudi plašljivi uče odgovarjati.

Razgovarjanje naj bo prosto in neprisiljeno. Dasiravno je pa to